

Projektanci edukacji

Od pomysłu do projektu

Krytyczne myślenie

Kluczowy element
współczesnej edukacji.

Krytyczne myślenie: kluczowy element współczesnej edukacji i życia dorosłych

„W dzisiejszym dynamicznym i złożonym świecie umiejętność krytycznego myślenia (KM) stanowi fundament naszego rozumowania, podejmowania decyzji oraz analizy informacji. Niezależnie od tego, czy korzystamy z myślenia krytycznego świadomie, czy nie. „

Ponieważ krytyczne myślenie jest umiejętnością, to można ją rozwijać i doskonalić na każdym etapie życia.

Czym zatem jest krytyczne myślenie? Jak je rozwijać? Co jest najważniejsze? – to tylko część pytań, na które odpowiadam w tym artykule.

— Umiejętność krytycznego myślenia stanowi fundament naszego rozumowania, podejmowania decyzji oraz analizy informacji.

Czym jest myślenie krytyczne?

Kiedy pierwszy raz słyszymy zwrot „krytyczne myślenie”, jakoś intuicyjnie przychodzi nam do głowy krytykowanie. Bardzo często myślą o tym dzieci, kiedy pytają „Czy tu chodzi o to, aby wszystko krytykować?”.

O co zatem w tym wszystkim chodzi?

Zacznijmy lekko historycznie. Za ojca krytycznego myślenia uważa się Sokratesa, który swoim uczniom zadawał pytania zmuszające ich do głębszej refleksji, np. „Czy rzeczywiście wiesz, o czym mówisz?”. Możemy z tego wyciągnąć wniosek, że celem krytycznego myślenia jest uniknięcie automatyzmów, w których funkcjonujemy każdego dnia. Krytyczne myślenie nie ma jednej definicji, a te, które są przytaczane, najczęściej brzmią dość zawile i bardzo książkowo, np.

„Myślenie krytyczne to postawa wyrażająca się w gotowości do rozpatrywania w przemyślany

sposób problemów i przedmiotów, które wchodzą w zakres doświadczenia, znajomość logicznych metod rozumowania i dociekania, pewna wprawa w stosowaniu tych metod. Postawa krytycznego myślenia wymaga nieustającego wysiłku rewidowania każdego przekonania czy innej przypuszczalnej formy wiedzy w świetle dowodów ją wspierających i dalszych konkluzji, do których ona prowadzi.” (Edward Glaser)

W najprostszym ujęciu w KM chodzi o dociekliwość i refleksję, czy te informacje, które do mnie docierają, są prawdziwe. Czy mam do czynienia z faktami, czy może z czyjąś opinią, która może być daleka od faktów.

Z jakiego powodu potrzebujemy KM?

Obecnie największym źródłem informacji jest Internet, a bardziej precyzyjnie media społecznościowe. Codziennie docierają do nas dziesiątki lub setki informacji. Często bierzemy za pewnik to, co ktoś powiedział w Internecie, nawet nie sprawdzając, skąd ta osoba pozyskała wiedzę. Może się więc okazać, że mamy do czynienia z tzw. fake newsem.

Umiejętność ocenienia, analizy i refleksyjnego podejścia do informacji wydaje się być kluczem do świadomego podejmowania decyzji oraz do ogólnego poczucia szczęścia.

Krytyczne myślenie nie jest już jedną z opcji. Obecnie to konieczność, jeżeli chcemy, aby w naszym życiu był obecny dobrostan mentalny.

IT:GIRLS

— Krytyczne myślenie

W najprostszym ujęciu chodzi o **dociekliwość i refleksję**, czy te informacje, które do mnie docierają, są prawdziwe.

IT:GIRLS

— Już nie jest opcją

Obecnie to konieczność, jeżeli chcemy, aby w naszym życiu był obecny dobrostan mentalny.

Krytyczne myślenie w praktyce

Pewien amerykański bejsbolista (Yogi Berra) powiedział kiedyś, że w teorii nie ma różnicy między teorią a praktyką, ale w praktyce jest.

Przejdźmy zatem do praktyki. Jak być może się domyślasz, podstawą KM jest zadawanie pytań. Niżej poruszę kilka modeli i narzędzi, które warto wypróbować.

1. Logiczna gałązka.

Ćwiczenie możemy wykonywać już z najmłodszymi. W starszych grupach również świetnie się sprawdzi. Ta technika pomaga rozumieć związki przyczynowo-skutkowe, porządkować zdarzenia czy też przewidywać skutki naszych decyzji.

Do ćwiczenia możemy wykorzystać dowolną historię (wymyśloną lub prawdziwą), gdzie analizujemy

zdarzenia. Możemy też przewidywać, co się stanie, jeśli podejmiemy jakieś działania w przyszłości. Schemat ćwiczenia przedstawiam niżej:

2. Rozwiązywanie problemów.

To dość proste i skuteczne pięć kroków, które pozwalają rozwiązać większość problemów. Ćwiczenie nie jest zalecane dla starszej młodzieży oraz osób dorosłych.

Krok 1. Określ wyzwanie.

Zanim zaczniemy, dowiedzmy się, jaki problem mamy do rozwiązania. Pomocne będą odpowiedzi na pytania:

- Co się dzieje?
- Z jakiego powodu to się dzieje?
- Jak na pierwszy rzut oka mogę to rozwiązać?

Krok 2. Przeprowadź analizę danych i informacji.

Kiedy już wiemy, z czym się mierzymy, czas na zebranie przydatnych informacji. Warto sięgać do różnych źródeł, np. stron www, książek czy pytać różnych osób – zwłaszcza jeśli informacje są sprzeczne z naszymi osobistymi przekonaniami.

Krok 3. Oceń zebrane dane.

Przeanalizuj informacje i oceń, które będą przydatne, a które nie. Pomocne będą pytania:

- Jak wiarygodne są te informacje?
- Jak ważne są te informacje?

Krok 4. Zadawaj pytania.

W krytycznym myśleniu ważne są obiektywne decyzje. Warto tu zrobić mały krok wstecz i zadać sobie pytania:

- Czy jest coś, czego nie biorę pod uwagę?
- Czy oceniłem(-am) wszystkie perspektywy?

Krok 5. Wyciągnij wnioski.

Jeżeli poprzednie punkty są zrealizowane, to możemy wyciągnąć wnioski i podjąć decyzję.

3. Drzewko decyzyjne lub drzewko celu.

To narzędzie rozwija umiejętność świadomego planowania swojej pracy oraz wyznaczania celów. Służy również do oceny ryzyka i wypracowania konkretnych rozwiązań.

Ćwiczenie rozpoczynamy od wyznaczenia celu. Na-

stępnie w formie tabelki (dwie kolumny) rozpisujemy w lewej kolumnie przeszkody, a w prawej możliwe rozwiązania. Schemat ćwiczenia jest widoczny na grafice.

A worksheet titled "Mój cel" (My goal) with the logo "IT-GIRLS" in the top right corner. It features two main columns: "PRZESZKODY" (Obstacles) on the left and "MOŻLIWE ROZWIĄZANIA" (Possible solutions) on the right. Each column has three rows, each starting with a small circle followed by a horizontal line for writing. At the bottom left, there are three colored dots: purple, orange, and yellow.

Następnym etapem jest rozpisanie, np. w formie schodków lub drabiny, kolejnych kroków, które należy wykonać, aby osiągnąć cel. Ten ostatni krok może występować w dwóch wersjach:

- od początku do końca – tu zastanawiamy się, co będzie kolejnym krokiem i jakie przyniesie skutki,
- od końca do początku – tu zastanawiamy się, co należy zrobić, aby osiągnąć zamierzony efekt.

Jak rozwijać myślenie krytyczne?

Ponieważ myślenie krytyczne jest umiejętnością, to ćwiczymy je poprzez praktykę i realne wykorzystywanie. Pomocne będą wymyślone sytuacje, gdzie w bezpiecznych warunkach możemy eksperymentować. Z drugiej strony, cenne są działania na prawdziwych wyzwaniach.

Przykładowe pytania, które możemy wykorzystać do kształtowania tej umiejętności:

- Czy są na to dowody?
- Z jakiego powodu tak jest?

- Czy jestem pewien(-na), że to jest prawda?
- Gdzie lub jak mogę potwierdzić te informacje?
- Jakie są źródła tej informacji?
- Czy ta informacja jest potwierdzona w kilku miejscach?
- Kto przekazuje mi informacje i jakie są jego intencje?

IT-GIRLS

- > CZY SĄ NA TO DOWODY?
- > Z JAKIEGO POWODU TAK JEST?
- > JAKIE SĄ ŹRÓDŁA TEJ INFORMACJI?
- > GDZIE MOGĘ TO POTWIERDZIĆ?
- > KTO PRZEKAZUJE MI INFORMACJE I JAKIE SĄ INTENCJE?

Umiejętność KM jest kluczem do podejmowania trafnych i efektywnych decyzji. Im częściej będziemy praktykować ten sposób myślenia, tym swobodniej będziemy z niego korzystać. Podobnie jak z jazdą na rowerze. Na początku potrzebujemy kogoś, kto nam to pokaże i wyjaśni. Następnie mamy boczne kółka (ćwiczenie w komfortowych warunkach), a to wszystko, aby ostatecznie cieszyć się jazdą i nawet o niej nie myśleć.

Najważniejsza rzecz

Podsumujmy zatem to, co już wiemy. Krytyczne myślenie to dociekliwość, weryfikacja i analiza informacji, które do nas docierają. To przygoda na całe życie. Każdy moment jest dobry, aby ją zacząć. Korzystając z narzędzi KM, zauważymy, jak podnosi się jakość naszego życia, i poczujemy, że to my nim kierujemy.

A co w tym całym krytycznym myśleniu jest najważniejsze? Kluczem jest podejście w stylu: „nie wiem, ale się dowiem”, np.

Nie wiem, czy ta informacja jest prawdziwa, ale się dowiem.

Nie wiem czy to, co mówię, jest jedyną opcją, ale się dowiem.

Bądźmy dociekliwi, pytajmy i miejmy otwarte umysły.

PS Ciekawe, czy sprawdzisz informacje przekazane w tym artykule.

Biogram

Paweł Węgier – jedyny w Polsce Trener Spokoju oraz certyfikowany Trener Mentalny. Zdrowiem mentalnym dzieci, młodzieży i dorosłych zajmuje się od 2014 roku.

W swojej pracy skupia się na budowaniu m.in. takich kompetencji jak mądre odpoczywanie, pewność siebie, poczucie własnej wartości i radzenie sobie ze stresem. Tworzył i prowadził warsztaty oraz programy rozwojowe dla Orange Polska S.A., ING Hubs Poland, Żabka Polska Sp. z o.o., Symfonia Sp. z o.o. i wiele innych.

Współtworzy Leśną Akademię Spokoju, której celem jest wsparcie mentalne młodzieży i dorosłych poprzez kontakt z naturą.

